

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:
Fysiske størrelse | Physical extent:

Nicolaisen, K. K.

Johannes V. Jensen : Bidrag til hans Biografi og
Karakteristik.

Aalborg : Viggo Madsens Boghandel, 1914
61 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

K. K. Nicolaisen.

JOHS. V. JENSEN.

1914.

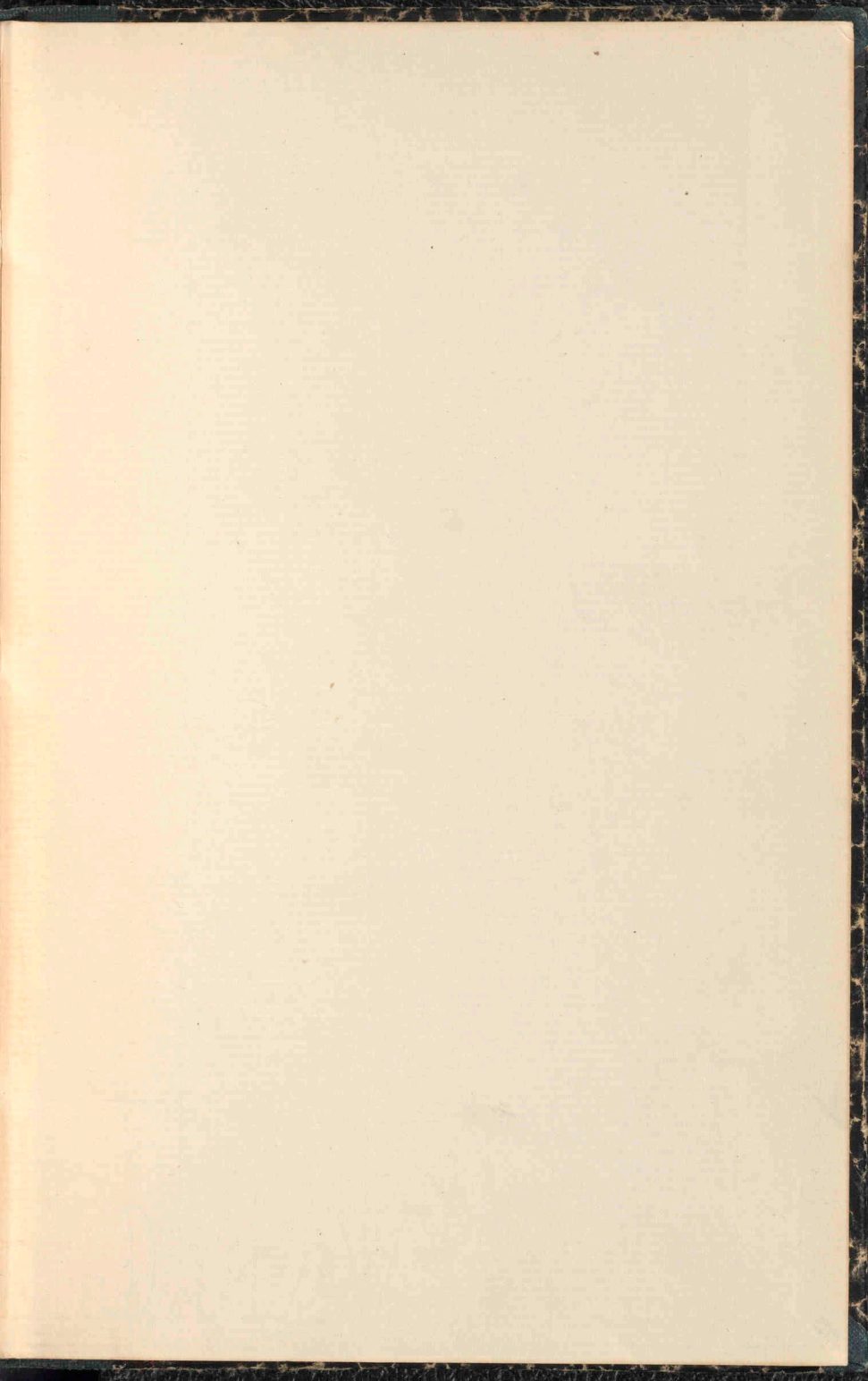
44 - 124 - 8°

Det Kgl. Bibliotek

130025952430

JOHANNES V. JENSEN

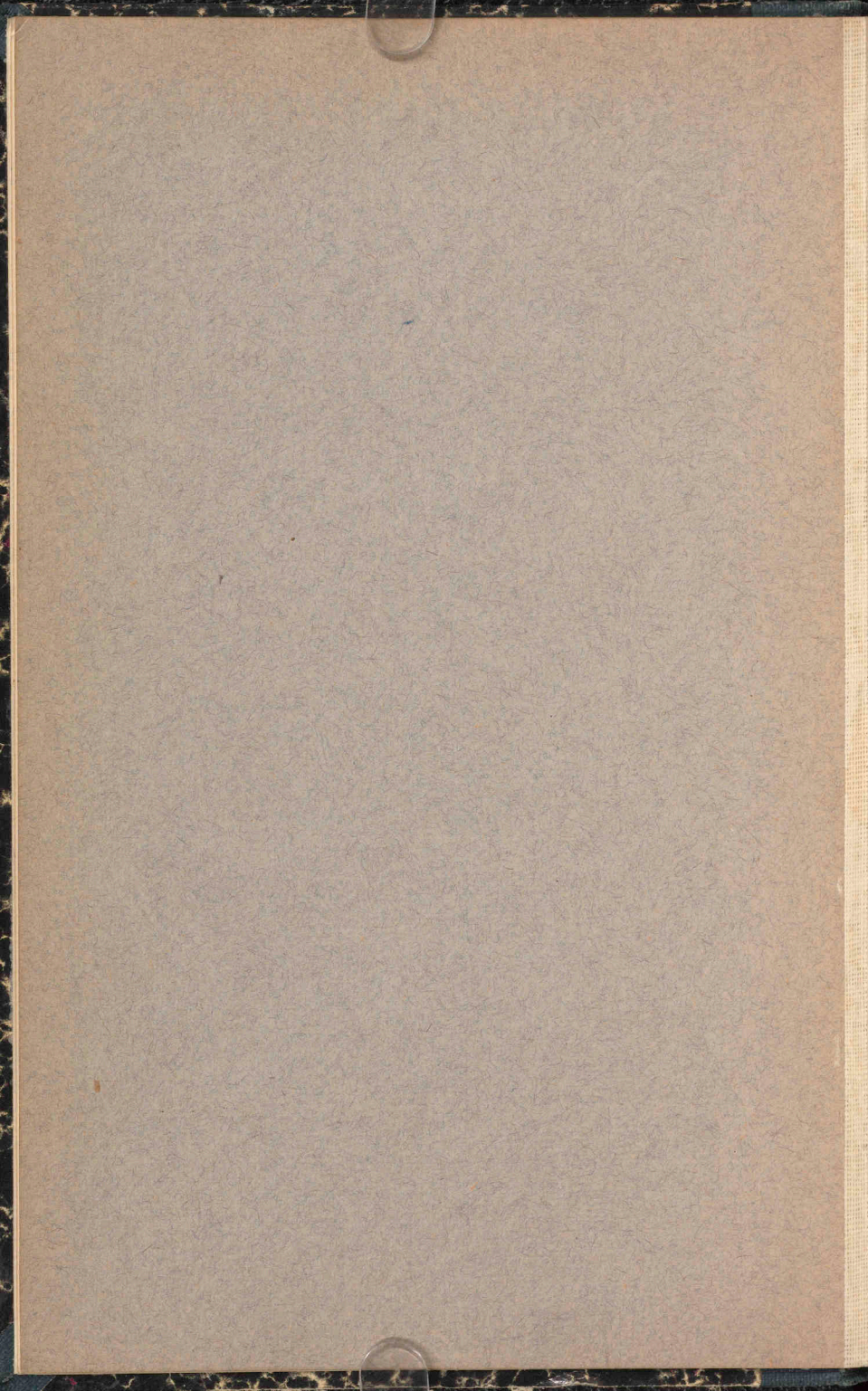
BIDRAG TIL HANS BIOGRAFI
OG KARAKTERISTIK

AF

K. K. NICOLAISEN

VIGGO MADSENS BOGHANDEL
AALBORG
1914

JOHANNES V. JENSEN

Johannes R. Jensen

K. K. NICOLAISEN

JOHANNES V. JENSEN

BIDRAG TIL HANS BIOGRAFI OG KARAKTERISTIK

1915. L450

VIGGO MADSENS BOGHANDEL
AALBORG
1914

NORDJYLLANDS BOKTR. AALBORG

Hensigten med nærværende lille Bog er ikke at maale Johannes V. Jensen med en kritisk Aen. Det skal jeg af gode Grunde nok afholde mig fra. Forøvrigt er der, siden dette Skrift blev til, fremkommet en større Bog om Digteren.

Naar jeg alligevel drister mig til at udsende min Afhandling, er det i Haab om, at jeg ved at pege paa nogle af Skønhederne i Johannes V. Jensens Digtning, skal kunne give en og anden Lyst til at stifte nærmere Bekendtskab med Digteren gennem hans Bøger.

Samme Hensigt havde jeg med min i Fjor udkomne Bog om Jeppe Aakjær.

Fori.

1. The first part of the report is devoted to a general description of the project and its objectives. It also includes a brief review of the literature on the subject.

2. The second part of the report describes the methodology used in the study. This includes a detailed description of the experimental design, the subjects, and the procedures used to collect and analyze the data.

3. The third part of the report presents the results of the study. This includes a description of the data and a discussion of the findings.

I.

DET er ikke let at give et sammenfattende Billede af Johannes V. Jensens Digtning, da den spænder saa vidt og rummer saa mange forskellige Elementer. Men ved en kortelig Omtale af nogle af hans Bøger skal her gøres et Forsøg paa at skildre hans rige og ualmindelige Evner som Skribent.

Den lange Række Bøger, han trods sine kun 41 Aar allerede har skrevet, henter deres Emner fra højst forskellige Steder: langt tilbage i Historien saavel som i Nutiden, hjemme fra Digterens Fødeegn og fra Amerikas store Fabriksbyer, fra Paris, fra Spanien og fra Indiens Urskove.

Men eet er fælles for alle Johannes V. Jensens Bøger: de er skrevet med en forbløffende Sprogkunst. Som Sprogets Mester har han forlængst vundet den største Anerkendelse baade her hjemme og i Udlandet. Siden J. P. Jacobsens Dage har Danmark ikke haft en saa sjælden Prosaist. Men Maaden at skrive paa er en ganske anden hos Johannes V. Jensen end hos J. P. Jacobsen. Naar

denne ledte det rigtige Udtryk frem med en Grundighed, der tog Uger og Maaneder, saa smører Johannes V. Jensen rask paa. Hans Pensel er bred og hurtig. Men hans Farver er friske og levende — og dristige. Kan hænde, at en og anden finder dem for dristige; men saa er der til Gengæld mange, hvem de henrykker. Eet er sikkert: de er originale, det er Mandens egne. Hans Bøger er noget absolut nyt i dansk Digtning. Vil man finde Forbilleder for hans Sprogbehandling og hele Synsmaade, maa man nærmest søge til Nordmanden Knut Hamsun, Englænderen Rudyard Kipling og Amerikaneren Walt Whitman.

Men naar Johannes V. Jensen er en saa stor Formens Mester, og naar hans Stil netop ved sin Sjældenhed, sin Stemningsrigdom og sin Styrke stiller ham paa en saa fremragende Plads blandt vore Digtere, lyder hans egne Udtalelser om hans Kunst højst paradoksale. Han siger selv, at han skriver for at gøre Litteraturen overflødig. Og om Betydningen af Sprogets Skønhed har han udtalt sig alt andet end indrømmende. Med Henblik paa J. P. Jacobsen siger han i et Interview (Rimestad: Digtere i Forhør): «At beskæftige sig direkte med sit Sprog er det samme som at se en Rude i Stedet for at se igennem den.» Og gennem J. P. Jacobsens «Rude» kan man efter Johannes V. Jensens Mening ikke se.

Det er imidlertid karakteristisk for Johannes V. Jensen at sige Paradokser. Alle hans Bøger er fulde af underlige Paastande og Modsigelser.

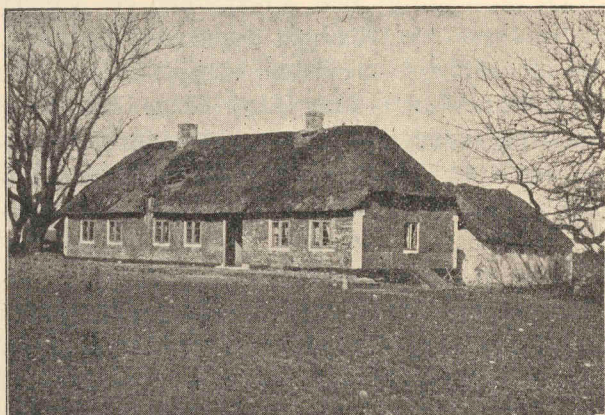
Men selv hvor han er mest udfordrende, maa man ofte beundre hans stærke og billedrige Sprog. Alt hvad han har skrevet, sitrer og bølger af Liv og Bevægelse. Der er hos denne Digter, selv om han har Unoder, meget at lære for hans Samtid. Med ham er der tilført det danske Epos ny Kraft og Skønhed. Hans Fantasi er over al Maade frodig, og hans Tanke, der vel engang imellem kan savne Klarhed, er ualmindelig hurtig. Hjertet mærker man maaske ikke lige straks, men det er der. I flere af hans Bøger banker det endog stærkt og tydeligt. Og først, naar man har mærket det hos Digteren, bliver hans skønne Ord fuldvægtige.

II.

Johannes Vilhelm Jensen er født den 20. Januar 1873 i Landsbyen Farsø i Vesthimmerland, nu en Stationsby paa Aalborg—Hvalpsundbanen. Hans Fader, Hans Jensen, har i mange Aar været Distriktsdyrlæge i den lille Landsby. Johannes V. Jensen er den næstældste af 10 Børn. Hans Bedstefader var Væver og Jordbruger. Hans Moder er fra Falster. Hun, «der er af vendisk Afstamning, har ført nyt Blod ind i Slægten, der ellers, saa langt tilbage den kan spores, har været jyske Bønder.»

Som Barn kom Johannes V. Jensen meget i Bedstefaderens Hus. Den gamle Væver havde i sine unge Dage været vidt omkring i Verden, og han havde derved erhvervet sig en større Viden

og en højere Dannelse, end Bønder paa hans Tid i Almindelighed besad. Han var desuden en ypperlig Fortæller, hvad der kom den vordende Digter stærkt til Gode. Den gamle Mand fortalte Drengen sære og underlige Sagn, og han har sikkert derved bidraget stærkt til Udviklingen af

Bedstefaderens Gaard i Guldager.

Digterens mægtige Fantasi. I en af sine sidste Bøger, «Himmerlandshistorier III» (1910), har Johannes V. Jensen givet et inderligt fint og smukt Billede af den gamle Væver fra Guldager. Han fortæller ogsaa her om de herlige Timer, han som Barn tilbragte i Bedstefaderens Væverstue, hvor «Tilværelsen begynder for mig med at kravle paa Teglstengulvet under Bedstefaders Væv og svinge med de Stene med Hul i, han brugte til

at tynde den med, en som jeg syntes imponerende Bedrift og Forlystelse nok for Tid og Evighed.» Og han fortæller om en Spadseretur med den gamle fra Guldager til Nørager (ca. $\frac{1}{2}$ Fjerdingvej). «Ak denne ene Dag staar for mig som Evigheden selv, Dagen der ikke gaar, Sommeren der er der og altid har været der, uden at forandre sig. Og evige var de Ting vi saa og underholdt os om undervejs . . . . Bedstefader fortalte mig mange Ting, som jeg siden har glemt . . . . Han yndede at fortælle eller opfinde Ting der kunde faa Haarene til at rejse sig paa hans eget Hoved. Han mindede om ham i Eventyret der drog ud i Verden for at lære at gyse . . . .»

Der er hos Johannes V. Jensen, til Trods for hans Flakken omkring paa den ganske Jordklode og til Trods for hans Begejstring for alt det nye og store ude i Verden, alligevel en meget stærk Hjemfølelse. Han føler sig i dyb Forstand knyttet til den Egn, hvor han er født og opvokset, og til den Slægt, hvoraf han er rundet. Han elsker Himmerland, «Tomhedens intime Poesi.» Overalt i hans Bøger findes Udslag af denne Kærlighed. Her anføres et Brudstykke af en saadan Hymne til Himmerlands Natur («Myter», IV Saml.):

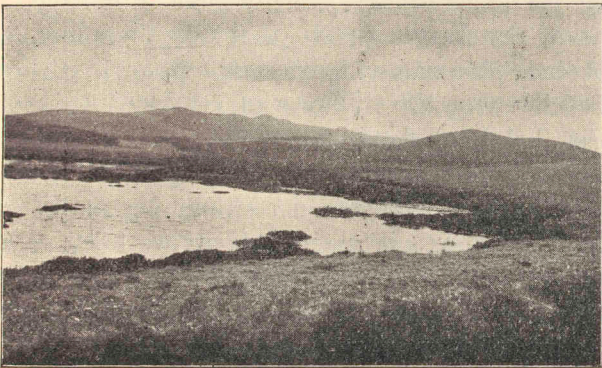
«Saa drog jeg op i Jylland og laa nogle Dage og cyklede paa de gamle Landeveje, uden at give mig Tid nogetsteds, nu baaret en halv Dagstid af strygende Medvind, med Landevejsstøvet flygende foran Cyklen, og nu ædende mig frem

Fod for Fod op mod Vinden paa en anden Kant af Landet, undertiden saa gennemblæst og foraset, at jeg daarligt kunde holde Varmen paa Cyklen mere. Hu, hvor aabent og øde deroppe! Foraaret har næsten ikke andre Kendetegn end hvad der ligger i Blæsten, naar man kender den, en frodig Havlugt, som spaar Alverdens Grøde. Men Landet er bart som Bagen af en Haand, ikke et Træ, end ikke en Tørveskrue paa denne Aarstid, her er saa langt mellem alting, et underligt fortyndet Landskab, kun de uendelige Linier, som var Jorden en altfor stor Tallerken til det der skal være paa den. Af Kæmpehøje er der nok, og Synet af dem nærer min Sjæl, jeg falder i Ro naar der er nogle af dem i Synskredsen. Men hvor der er lidt Liv i Jylland. Kun sjældent ser man en Krage, en enkelt Gang Guldspurven, som hilser Goddag fra Porsrisene ved Vejen, fjærnt ude i Heden, med sin uforknytte lille Vrinsken. Ellers er der som uddød, Landet som en ubeskreven Tavle. Her og der en Mælkevogn med bulede Spande paa en haabløst oplødt Vej, som man ikke kan se Enden af.

Enhver anden vilde vel finde det altfor tungsindigt, jeg maa i det mindste en Gang om Aaret derover og krydse Landet igennem, for jeg har en Verden liggende under den blot tilsyneladende derovre . . . .»

Johannes V. Jensen er Jyde med hele sin Sjæl. Men hans Digtning spænder saa vidt, at man paa ingen Maade kan kalde den en speciel jydsk

Digtning, om ogsaa det er ham, der har startet den saakaldte «jydske Bevægelse». Han har sin egen Mening om Jyderne. Jyde og Gote er det samme. Vi er stærkt i Slægt med Englænderne, og den jydske Bevægelse strækker sig derfor over baade England og Amerika. Det er en Idé, som

Kæmpehøje i Himmerland.

trods alle geniale Paafund faar staa for Johannes V. Jensens egen Regning.

Under sin Opvækst i Hjemmet levede Johannes V. Jensen et raskt Drengeliv. Han fortæller selv derom i et lille Hefte «Farsø Kirke», der udkom i Chicago 1903 som Reklame for en dramatisk Opførelse af hans Himmerlandshistorier:

«For nitten Aar siden var jeg en elleve Aars Dreng og førte Næstkommendoen over Lands-

byens Stamme af Vilde. Min ældste Broder var Høvding. Vor Tilværelse var ikke meget forskellig fra Indianernes, endskønt vi for Resten hverken kendte Cooper eller Defoe. Ligesom de Vilde laa vi i evig Fejde med alle fremmede Stammer — det vil sige Drengene fra Svoldrup eller Svingelbjerg — og ligesom Indianerne havde vi fjendtlige Magter over os, som vi skælvede for og gik under Øjne, naar vi kunde — Indianerne havde den «store Aand», vi havde Hjemmet og Skolen. Men naar vi havde bragt disse umættelige Feticher vore Ofre i Form af velforstilt Artighed eller Lektier oplæste fra et Blad under Bordet, saa greb vi Bue og Pile og opslugtes af de øde Kær og skumle Heder, der strakte sig om Farsø By. Der gaves ikke en Mergelgrav, uden at vi havde afvundet den Livsfare ved at fæрге over den paa et eller andet, der kunde flyde; der fandtes ikke et Træ, fra hvis Top vi ikke havde nydt at skue omkring.

Men aldrig er i Særdeleshed et Kirketaarn bleven saa udtømt for Svimlen, Gru og Forvovenhed som det gamle Kirketaarn i Farsø. Min ældste Broder har favnet Vejrhanen deroppe. Vi andre kunde ikke naa længere end til Murhullerne under Tagrenden, her laa vi halvt besvimeede og saa ham krybe ud i bundløs Luft. Jeg husker Fregnerne staa som Rustpletter i hans ligblege Fjæs, da han under Eder og Forhaanelser mod os andre Krystere hældede sig paa de møre Tagsten og balancerede ned fra Spiret; jeg kunde føle hans

Svimmelhed, den bankede mit Bryst som en Kølle! Men nedenfor Taarnet, dybt nede, stod en lille Bondetøs mellem andre Skolepiger og svang sin kanvassyede Madpose; hun hed Line og havde de blødeste Ribben i hele Stammen. Jeg var vidende om, hvor blød hun var, jeg havde et Par Gange stjaalet mig til at prygle hende, men jeg vidste tillige at jeg ikke kunde tænke paa hende, al den Stund min ældre Broder havde valgt hende. Han gennemgik daglig en Livsfare for at vinde hendes naadige Bifald; ved Vintertid søgte han at tækkes hende ved at styrte sig gennem Isen og siden tørre Klæderne paa Kroppen.

Oppe i Taarnet førte en lille Lem ind paa Kirkens Hvælvinger; her var der næsten mørkt, og naar vi havde kravlet forfærdeligt længe op og ned i de snævre Mellemlum mellem Blytaget og Hvælvingerne, kom vi ind i et lille Loftrum over Koret. Her stod en gammel læderbetrukken Ligkiste. Der var en grøn Rude i Muren. Væggene og den enlige Kiste laa i saadan en syg Dunkelhed. Her mættede vi os med Rædsel. Min haardføre Broder sagde «Bø», men det knitrede i hans store røde Haar, da han gjorde det, og Lyden sukkede igen som et Væsen, der er i Mørke og Pine.

Efter hvad jeg husker, ved jeg, at jeg var Stammens Smed; jeg opfandt Pile med Søm i Enden i Stedet for som før med Beg, jeg udgrubede en ny Type for Dragen og forbedrede Flitsbuen. Men saa er det, at jeg pludselig en

Dag faar noget at se der gør mig fra Kriger og Smed til Drømmer og Beskuer.»

Der kom nemlig en Dag to Malere til Farsø, og ved at se i deres Skitsebøger, hvor der blandt andet fandtes en Blyantstegning af Farsø Kirke, vaktes Kunstnertrangen i Drengen.

Han gik straks i Gang med at tegne Kirken, og han siger, at hans første Skitsebog skaffede ham større Glæde, end han nogensinde siden har kendt.

«I den første Tid var jeg som besat af nye Syner. Og i Virkeligheden blev jeg den Dag ladet med en Lidenskab som aldrig siden har hvilet — Kunstbegæret, Længslen efter at besidde Alverden ved at se den, Forvisningen om, at alt er godt. Aarene har vist mig Grænser og har lært mig Afmagt, men Begæret er lige levende og det selv samme endnu den Dag i Dag, som det var for nitten Aar siden. Jeg er ikke saa frisk nu længere, kan ikke glæde mig saa ublandet. Jeg har været for meget i Berøring med Kunstnere siden og for lidt med Kunst. Jeg har gjort mig skyldig i Had og anden Smudsighed og er bleven isoleret. Men den Gang — ja naar jeg følte mig ene, da var det kun, fordi et helligt Afsind havde ramt mig, en stor Indvielse. Det er ikke just Grunden nu mere. Den Gang var jeg fyldt af Gudernes Fordragelighed, alle Ting fandt Naade for mine Øjne, og alt, hvad Solen skinnede paa, drog mig til sig. Men da snart ogsaa Farvernes Mirakel blev mig aabenbaret, nød jeg mægtige

Lykkestemninger. Jeg skabte Lys, dykkede dybt i det Grønne, baskede mig i Blaaheid, jeg kunde ikke blive træt af bare at inddrikke røde Farver med Øjnene. Det var højst ufuldkomne Smørier, jeg lavede, men naar jeg havde noget i Gang kunde jeg fare hjem langvejsfra og se paa det. Jeg vaagnede om Natten og ravede udenfor i Sommernatslysningen med mit Billede og saa Farverne, der var lykkedes for mig. Naar alt da var stille, og Stjærnerne svang sig i det Høje, da svimlede mit Hjærte imod Alfavneren.»

Selv om Johannes V. Jensen vedblivende har interesseret sig stærkt for Malerkunsten, saa er det dog ikke her, hans rige Evner har sat Frugt.

Ogsaa andre Interesser drev ham i de unge Aar. En Tid vilde han være Præst, senere Maskinist, Løjtnant eller Læge.

Indtil sit syttende Aar var han imidlertid hjemme i Farsø, hvor han modtog Undervisning af Stedets Præst. Derefter kom han paa Latinskolen i Viborg, hvor han begyndte i 4. Klasse. Her tog han Studentereksamen 1893. Men han holdt ikke af Livet i Viborg. Han siger selv, at han tabte sit Humør i Byen. I sin Fritid dyrkede han Litteraturen. I Førstningen var det de tyske Klassikere, navnlig Heine, der interesserede ham. «Ingen senere Oplevelse kan lignedes ved det første Indtryk denne Dynamitsjæl gjorde paa os i Viborgs grundmurede Katedralskole.» Af indenlandske Forfattere holdt han mest af Johannes Jørgensen. I sin Bog om Kipling (1912) skriver

Digteren: «Vi ofrede vore faa Lommeskillinger, som ellers skulde været brugt til Tobak, for at komme i Besiddelse af «En Fremmed» eller «Sommer». Da jeg som Student kom ind til København, gik jeg rundt i Gaderne, hvor jeg vidste at Johannes Jørgensen færdedes, og saa paa alle Mennesker i det Haab at en af dem skulde være ham.

Jeg er klar over nu, hvad det var vi takkede ham for, han lukkede op for en ny Naturfølelse, han gengav os det danske Landskab. Selv paa Viborgs dunkle Haver faldt et Genskær af denne Digters og Elskers undrende Ungdom.»

III.

I København gaar det ikke den unge Jyde bedre end i Viborg. Han føler sig skuffet af Byen og taber Interessen for sine Studeringer. Han skulde være Læge og opnaaede ogsaa i 1895 at tage første Del af Eksamen, hvorefter han begyndte at gaa paa Hospital; men saa opgav han det pludseligt og «hævned» sig med «*Danskere*» (1896), en Bog, der fortæller om en ung Jydes Ophold først i en Provinsby (Viborg) og senere i København. Meget i denne Bog er trods enhver Protest aabenbart Selvbiografi. Bogens Helt, den unge Bondestudent Buris Holm, har mange Træk tilfælles med Digteren. Han kan ikke finde sig til Rette i Byen. Han gaar rundt og plages af Ensomhed. Han føler sig «som en fattig, der staar kold og elendig i Mørket og ser ind i varme

Sale, hvor Stegene dampe og Vinen skummer i lange tynde Glas.« Forlegen, kejtet og optaget af evindelige Reflektioner gaar han rundt i den store By og «gnaves af Længsel efter at kysse og klappe unge Piger. Og da der ingen var for ham, blev han tungsindig. Johannes Jørgensens Bøger var som skrevne ud af hans Hjærte. Dem læste han, og han syntes, at han var et ædelt, forglemt Menneske, der ude i Ensomheden plejede sin syge Sjæl, som Livet i sin Grusomhed havde taget alt for haardt paa.»

Ind i Forladtheden slynger sig Minder om Hjemmet, men ogsaa deres Sollys fordunkles af Tvivlens og Selvopløsningens mørke Skygger.

«Den Gang gik han op over Laust Kristians Agre og var glad, inderlig fornøjet uden at vide Grunden. Men nu smærtede det underligt at tænke paa.

Buris vred sig i Stolen og sukkede, hans Sind svulmede op af Smærte. Lidt efter indsaa han, at det var, fordi han havde sat sig ind i en for-gaaet Tids Stemning, det gjorde altid ondt.»

Som man ser, er Emnet ikke nyt. Det er Split-tetheden, Sjælsanalysen, den triste Psykologi, der har faaet en ny Skildrer. Men er Emnet gammelt, saa er der noget nyt i Behandlingen. Sproget er originalt og dristigt, selv om det endnu er ujævnt. Man mærker den begyndende Digters absolute Evner, men man kan ikke af denne Bog forudse hans Betydning for dansk Digtning. Nu bagefter, naar man har læst Digterens Hoved-

værker, kan man nok finde en og anden af hans Digtningens Ideer som Kim i Bogen om den danske Grubler og Pessimist, saaledes Troen paa Bønderne «som Begyndelser» og Hadet til det akademiske Overherredømme.

Efter sin Debut som Forfatter rejste Johannes V. Jensen til Amerika, hvor han skrev en Del af sin næste Bog: «*Ejnar Elkjær*», der udkom 1898. Den danner egentlig en Fortsættelse af «Danskere», men det er et langt betydeligere Arbejde. Emnet er det samme. Ejnar Elkjær er ogsaa en Grubler og Selvbetrægter, der følger sit eget Væsen ind i dets dunkleste Kroge. Han er saaledes indrettet, at Selvanalysen er ham en Nødvendighed. Han kan ikke lade være at sønderdele sit eget Jeg. Og denne Selvfordybelse drives her saa vidt, at den til sidst fuldstændigt sprænger Personligheden og overgiver sit Offer til Sindssygen. Med en vild Styrke og en ubarmhjertig Energi har Digteren her tegnet sin Tidsalders Type. Denne Bog om Ejnar Elkjærs Selvopløsning er blevet et Digterværk med skarpe og ejendommelige lagtagelser, og den Trods, hvormed Ejnar møder sine Tvivlsfønmelser, forlener Bogen med en Styrke, der stiller den betydeligt over de fleste af dens Tids hyppige Skildringer af selvkristiske og reflekterende Aander.

Digterens Sanser er yderst vaagne og fintmærkende, og hans Evne til at sammenligne, bruge Billeder, gør hans Bog levende og rig paa Overraskelser. De Afsnit, der handler om Bør-

nenes Opvækst og om Ejnars og Bettys Sommerophold ved Limfjorden, er saaledes mættede med pragtfulde Naturbilleder fra Digterens Hjemegn. Fjordbunden, hvor Børnene bader, skildres saaledes:

«Hvor Sandet var venligt at træde paa, det var fint riflet af Bølgeslag som et Dyrs Gane. Solspil for over Bunden som Revner i et Spejl, naar Vandet kom i Uro. Smaabitte Flynderunger, der havde solet sig inde i det varme Fladvande, skyndte sig hovedkulds afsted foran de to, pilede bort som smaa visne Blade, en Høstvind fejer langs Jorden.»

Og en Foraarsnat skildres saaledes:

«Da Mørket var blevet dybt og dugkøligt, begyndte Frøerne deres Sang nede i Kæret. De ryllede og pylrede i den svale Stilhed, disse hundreder af smaa Struber, ingen kunde høre, hvor de var — en Vellyd boblede, jublede fra selve Jorden, den kunde lige saa godt komme fra en fortryllet Dal, hvor store Læbeblomster stod i Tusmørket og remsede deres Drømme op for hinanden, som fra smaa vaade Dyr, der sad med Brystet ovenud af en Pyt og nynnede tankefuldt.»

Men Bogens væsentligste Indhold skildrer Mennesker eller rettere Mennesket. Med Undtagelse af nogle festlige Kapitler om den skønne Betty, der en Tid synes at skulle hele Ejnars syge Sind, handler alt om Heltens Sjælsliv.

«Man maatte altsaa ikke holde op med at analysere og pille fra hinanden, man maatte

skamme sig ved at klage over, at altfor vaagne Tanker borttog Friskheden af Livet og lagde det øde. Man maatte kun helt igennem — til Bunden. Saalænge man kunde gaa bag sig selv, var man ikke ved sit Væsens Grænse.»

Saaledes «tilsætter han al sin Nervekraft paa at tænke sig klar.» Til Tider forekom det ham, «at der var Hinder i hans Hoved, som krympede og krøllede sig. — Min Forstand bliver nok holdt til Ilden, tænkte han, og han fik en Stemning af — aandelig talt — at smile sygeligt. Hans Forstand var som et Gulv, der allerede bugner, idet Huset hælder, men nogle skynder sig over det alligevel i yderste Øjeblik.»

Men da Johannes V. Jensen saaledes har naaet Bunden i sit Emne, er han ogsaa væsentligt færdig dermed. I sine senere Bøger har han med større og større Styrke vendt Blikket udad. Det er ikke længer Helte af Niels Lyhnes Type, der interesserer ham, det er ikke Johannes Jørgensens syge Længsel, der fylder ham. Fra nu af er det det bevægelige og fjerne, der lokker ham, mere end det indadvendte og gærende. Paavirkningen fra Kipling begynder at gøre sig gældende. Han tager Afstand fra den Litteratur, der beskæftiger sig med «de uendeligt forfinede Lidelser, ægte eller importerede, de stillestaende skærende Sjælsundersøgelser, Kønsdrøftelsen paa Torvet. . . .» Nu vender han sig imod sit Hjemlands Natur. Han skildrer sin Slægt og sin Race, han følger dens Sejrsgang over Kloden, og han opnaar

ligesom Kipling at byde sine Læsere «paa Eventyr — Rejser — Udsigt til Handling — og Krig!»

Han bryder senere helt Staven over sin tidligste Digtning. I et Interview om hans Forfatterskab (Provinspressen 1908) hedder det:

«Hvordan jeg kom ind paa Forfatterbanen? Som Følge af mine Studier, jeg studerede Medicin, beskæftigede mig særlig med Psykiatrien, kom derved ind paa lagttagelse af Sjælelivet i Almindelighed og blev saaledes Forfatter. «Danskere» og «Ejnar Elkjær», mine første Bøger, bærer Præget af denne min Udvikling. De handler om abnorme Sjælstilstande og er tillige ved deres Behandling af Forholdet mellem de to Køn et Offer paa den da herskende litterære Smags Alter. Nu regner jeg dem ikke, de hører ikke med til min egentlige Produktion. Hverken i Oversættelse eller i en eventuel Udgave af mine samlede Værker skal de med. Selv ejer jeg dem ikke, og jeg vil nødig læse dem igen. Heller ikke «Den gotiske Renaissance» regner jeg rigtig med; den indeholder for mange Naiviteter og ufordøjede Teorier.»

IV.

Samme Aar som «Ejnar Elkjær» udkom, udsendte Johannes V. Jensen ogsaa sit første Bind Hjemstavnhistorier, «*Himmerlandsfolk*» (1898), der senere er blevet suppleret med to Bind: «*Nye Himmerlandshistorier*» (1904) og det før nævnte Bind «*Himmerlandshistorier III*» (1910).

Det er sikkert disse Bøger, der har gjort Johannes V. Jensens Navn kendt i de videste Kredse. Det er den mest menneskelige Side af hans Kunst, der her finder Udtryk. Her skildres hans Hjemegns Folk i Nutid og Fortid, den sejge, stærke Jyde og hans Forhold til Jorden og hans Medmennesker. I et Sprog saa nyt og ejendommeligt hæver han de mest hverdagslige Ting op til den sjældneste Kunst. Der er en Poesi over mange af disse Historier, som den øvrige danske Litteratur ikke ret ofte kan opvise Magen til. I andre er der en dramatisk Kraft og en Handlingens Styrke som i de gamle Sagaer. Den dystre Tungsindets Ensomhed, som hviler over Himmerlands øde Egne, gaar igen i disse Historier. Det er selve Jordens Urkraft, der er opstaaet i Menneskers Skikkelse.

I den allerførste Novelle «Oktobernat» naar Digteren sikkert højest. I det lille historisk farvede Tidsbillede er nedlagt en Livsvisdom og en Stemningsrigdom, der virker overvældende og betagende. Har man engang læst denne Novelle, bliver den ved at leve i ens Sind. Billedet af den unge Landsknægt Jørgen, der ligger og dør derude ved den øde Landevej, brænder sig fast i ens Erindring. Ogsaa Billedet af den blege, syge Pige, der af ukendte Smerter vaander sig paa sit Leje, bliver staaende. Men ikke mindst husker man Efteraarsblæsten, der for hen over den døende, «bar hans Hvisken et Par Fod, tvandt den sammen med Lyngsus og Nattelyd,

spredte det hele og for videre. Der døde Landsknægten Jørgen i Ensomheden, Maanen skinnede paa et hvidt, stivnet Ansigt, smilede rundt til et Udtryk af ubesvarede Angstraab, Forladthed og Ynk. Jørgen laa stille paa Ryggen, i lidt Afstand kunde han ligne en aflang graa Sten. Lyngen dækkede ham halvt, de stride Toppe nikkede og vippede. Skyerne drev mørke og gustenrandede over Maanen af og til. Landet var øde og lidet beboet, det strakte sig i flade, møjsommelige Rundinger, beklædte med Lyng.

Vinden strøg over det hele paa sin lange, medløse Vandring. Den nuslede ved Lyngtoppene, pillede lidt ved Landsknægtens Haar og for saa videre for et eller andet Sted at finde sig en Dørsprække til at synge og pibe i.»

Selv om de øvrige Historier ikke kan staa Maal med denne, saa er de alle betydelige, hvad enten de skildrer de raa og brutale Handlinger som «I Mørke» eller den grusomme Uhygge som «Udflyttergaarden». I denne sidste fremkommer nogle Linier, der ret viser Digterens malende Evne. Det hedder om Udflyttergaarden:

«De fire skumle Længer laa der langt ude paa den aabne Mark som fire Dyr, der vil varme hverandre og har faaet sig lagt kejtet og kantet tilrette. Der var ingen Lys i Ruderne, det var en underlig Ting, naar man er vant til at se Lys i en Gaard om Aftenen. Den Gavl, der vendte mod Byen, havde to Glugger foroven og en Lem paa Midten, den lignede et Ansigt og havde

til Stadighed et smærtelig blindet og bedøvet Udtryk som efter et Spark i Næse og Mund. Hver eneste Aften laa dette jammerfulde Ansigt ude i Skumringen og stirrede ensomt og stædigt ind mod Graabølle By.»

I andre af Himmerlandshistorierne fortælles om forskellige Bondetyper, som nu er ved at forsvinde. Her er Beretningen om den stolte Cecil, hvis stridige Hjerte ikke kendte sin egen Lov, og her fortælles om Kirsten Smeds 33 onde Aar i Kamp med Sygdom og Død, om Thomas i Spanggaarden, Lindby-Skytten, Snøvl Peter, Vogn paa Heden og, hvad de nu alle hedder. Hver især af de kendte Historier har sin egen særlige Tone og Farve.

«Nye Himmerlandshistorier» indledes med den overdaadigt vittige Historie «Wombwel», der fortæller om et Menageri, som drager ned gennem Himmerland. Digteren faar her Lejlighed til at vise sin psykologiske Evne. Med en blændende Kunst skildrer han, hvorledes dette fremmede virker paa de forskellige Landsbyfolk. De aabenbarer pludseligt nye Sider af deres Væsen under Indtrykket af Eventyret, der kommer rullende til dem paa mægtige Vogne. Det er en kostelig Historie. Ligeledes findes det jydsk Lune i rigt Maal i den barokt morsomme Fortælling om «Syvsoverne». De mest uanvendelige Billeder bliver ikke alene anvendelige i Johannes V. Jensens Pen, men de bliver uombyttelige.

En helt anden Tone, en skær og fin Mindelse

fra Digterens egen Barndom, finder vi i »Jomfruen», hvor det hedder om de to Børn:

«Deres Barndom var lang og sorgfri, en Evighed af Friskhed og Sødme, tilbragt i de solbeskinnede Heder og Sandstrøg, i Engene med de frodige Grøfter og ved Fjordens stille og ensomme Strand. Hvad ingen andre saa, det vidste de to Børn om; det golde, skarpe Flyvesand var i deres Hænder dyre Skatte af bitte, bitte smaa Juveler i mange fine, ligesom fjærne Farver, Heden og Engene var dem en Verden myldrende fuld af Væsner, som de stod paa en god Fod med, Biller, Firben og Tudser, Svaler og Hundestejler; de havde hvert Aar Fuglereeder, saa her saa der, som de kaldte deres, og som de besøgte i Skumringen for at tage de varme Æg og sidde lidt med dem i Haanden, mens Fuglen, hvadenten det var en Vibe eller en Lærke, biede paa Jorden et Sted i Nærheden og saa naadeligt hen til dem.»

En af Himmerlandshistorierne beretter om «Tordenkalven», en i Himmerland velkendt gammel Særling og Krøbling, som ernærede sig ved Tiggeri. Hans borgerlige Navn var Christen Christian Larsen; han døde 1891 og ligger begravet paa Nørre-Tranders Kirkegaard. Ved sin Død efterlod han sig ca. 20 Tusind Kroner, som han havde tigget sammen.

Johannes V. Jensen giver et ypperligt Billede af den gamle Original, der i sin lappede Dragt, som han bar de sidste 30 Aar, han levede, hum-

pede Himmerland rundt paa sine forkrøblede Ben.

«Han var en Skabning, der skulde ses ude, kravlende paa Jorden og med et Vejr over sig, han lignede selv et Landskab eller en gammel

„Tordenkalven“.

hans Miner legede det barske og blide Vejrlig, Regn og Solskin, den farende Blæst og de sure Taager.»

I det sidste Bind Himmerlandshistorier skil-

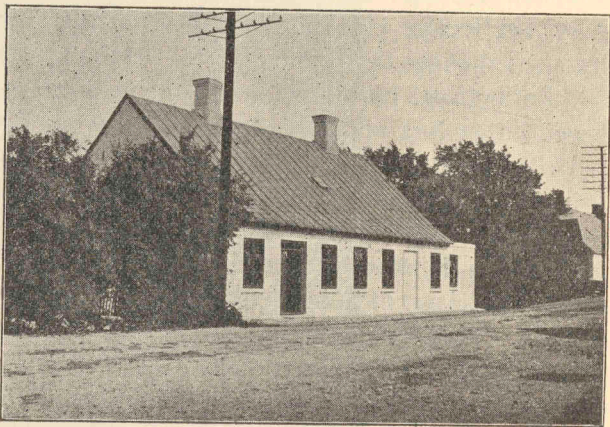
Bondeegn med den toppede Hat, der saa ud som en Kæmpehøj, og Øjnene, der skinnede som brændte Ruder i et gammelt Hus. Hans Skæg og Haar var som en rimet Kratskov, hans Pukkel lignede en Bakke, og hans Øren Grusgrave. Der stod en mudret Pyt i hver af hans Mundvige, hans Haandbage var mørke og furede som en Brakmark. Og i

drer Digteren Nutidsbonden i Himmerland. Han beklager som Aakjær, at Bonden i Jaghasten er rendt fra adskillige Værdier; men han er ogsaa villig til at synge Kulturfremskridtets Pris. «Mine smukkeste Barndømsminder knytter sig til Heden og forsvinder for evigt med den; men jeg ser en Erstatning i Udfoldelsen af det Liv, der er kommen i Stedet og hvis Vækst jeg har fulgt.» I en hel Række Historier fortæller han her om Kampen mellem det gamle og nye. Han skildrer den Forandring, hans ensomme Fødeby er undergaaet, siden han som Barn legede i Lyngen uden for sin Faders Hus, og han fortæller om Udvandrerens, der er revet løs fra sine Barndømsomgivelser og ikke kan finde Ro hverken i Amerika eller i Himmerland, men maa tilbringe sit Liv paa Rejser mellem den gamle og den ny Verden. Han skildrer Hedebondens trofaste Slid og viser, hvorledes de forskellige «Bevægelser», der gaar hen over Landet, ikke kan rive Bonden ud af hans Ro.

Et Citat af Fortællingen «Graabølle» (Farsø) viser bedst Digterens Syn paa den moderne Himmerlandsbonde.

«De Gamles hjertelige Uvidenhed vilde det være Uforstand at ønske tilbage. I den har vore smukkeste Drømme og Sagn sin Rod, og den skjulte en dyb menneskekærlig Filosofi; men til den Træning af Hovedet der nu kræves for at leve forslaar den ikke. Hvad der er kommet i Stedet er endnu kun Surrogat, gør ikke Fyldest

hverken praktisk eller dekorativt. Højskolens Frugt der skulde have været Natur er tværtimod en Masse Unatur, dygtigt med Indbilskhed og en hel Del ublufærdigt Bræg flokkevis og i offentlige Forsamlinger; meget langt fra Dannelse det hele. Til Gengæld har Højskolen utvivlsomt

Johannes V. Jensens Barndomshjem (Dyrlægens Hus i Farsø).

Fortjenesten af at have skabt den politiske Maskine hvorpaa Landbodemokratiets Majoritet hviler i Øjeblikket. Landbrugsskolen er sikkert en solide Opdragelsesfaktor.

Hvad der skorter paa er imidlertid menneskelig Smag, Balance og Levedygtighed i en noblere Forstand end den der gaar op i materielt Fremskridt og pseudoaandelige Interesser og forfalder

personligt. Smag kan ikke direkte læres, den er en Selvtilegnelse, Resultanten af hvad man erkender og hvad man *ikke* lærer. Men hvem skal kunne kende sig selv uden at anstille Sammenligning? Udvidet Horisont, Oplysning er Vejen for Landbefolkningen til at blive Bønder igen. Lad saa nogle blive «Seminarister» og andre tage Vejen over Amerika; en Gang i en ny Omgang skal de dog ende med at blive seende og genvinde de Gamles Smag for Simpelt og Arbejde.»

I Slutningen af Samlingen gaar Digteren over til at skildre sin egen Familie, og her findes vægtige Bidrag til hans Biografi, hvad vi allerede har berørt og senere skal komme tilbage til.

Vi vil nu væsentlig følge Digteren fremover fra Bog til Bog.

V.

Efter Udsendelsen af det første Bind Himmerlandshistorier rejste Johannes V. Jensen til Spanien som Dagbladet «Politiken»s Korrespondent, og efter et Ophold i Paris og London udgav han Rejsenovellerne «*Intermezzo*» (1899), hvori han aabenbarer sit moderne Syn paa Maskin- og Trafikverdenen, det han senere meddeler udførligere i «Den gothiske Renaissance» og forøvrigt i de fleste af sine Bøger.

I «*Intermezzo*» er den lille Historie «Forsvundne Skove» af største Værdi. En saadan lille Perle vejer flere Romaner op. Den, der læser de syv

smaa Sider om Korra og hans Slave, har faaet et stærkt Indtryk af Johannes V. Jensens Kunst.

I 1899 var Johannes V. Jensen Soldat, hvorefter han igen gik paa Rejser. I 1900 var han saaledes i Paris, hvorfra han skrev om Udstillingen i «Social-Demokraten». Det er disse Artikler og Korrespondancerne fra Spanien, der i bearbejdet Skikkelse udkommer under Titlen «*Den gothiske Renaissance*» (1901). Heri er det, han rejser den saakaldte «jydske Bevægelse». Han vender sig fra Hjemstavnén, men ikke fra sin Stamme. Han mener at kunne forfølge den til England og til den ny Verden. Her finder vi Begyndelsen til den Raceteori, hvorover han senere har bygget en Række Digterværker. Bogen vrimler af Paradokser og dristige Slutninger. Men den forkynder med tydelige Ord Digterens nye Livssyn. Det gælder nu Handling i Modsætning til Drømme, og Handlingen aabenbarer sig i de mægtige Maskiner, i hvilke hvert Hjul repræsenterer Menneskeandens Anstrengelse og Sejr.

Et Udslag af «den jydske Bevægelse» er ogsaa den Artikel, Johannes V. Jensen skrev i «Jydsk Stævne» (udg. af Aakjær 1902). Artiklen bærer Overskriften «Danmarks Historie og Jyderne» og understreger stærkt det store Skel, der er mellem Jyder og Ødanske. Her skal citeres et Stykke af Artiklen, da den giver en Side af Johannes V. Jensens Væsen.

«Man vil formodentlig stemple det som bevidst

Ondsindethed af mig, at jeg har forsømt enhver Lejlighed til at lære Kongerækken. Selv føler jeg mig uskyldig og frikendt; mine Forfædre i Jylland tog ingen videre Del i Rigets Historie, uden for saa vidt som de konsekvent satte sig imod dens Forløb. Fra Knud den stores Tid og indtil nu har der levet tredive Slægtled; ikke mere end tredive Gange er jydsk Blod og jydsk Overlevering gaaet fra Mand til Mand i min Slægt; jeg føler ligesom, hvordan det ligger naturligt for mig at slutte mig til Rækken. Den af mine Stamfædre, der levede paa Knud den helliges Tid, har utvivlsomt taget virksom Del i Kongemordet; en senere Descendent har været med i S sammensværgelsen mod Kristoffer af Bayern, og hans Søn eller Sønnesøn, min Tip-Tip Oldefader, svang Øksen under Grevens Fejde. . . . Det er derfor i mine Fædres Aand, at jeg erklærer mig ude af Stand til at se andet i de danske «Heltekonger» end smaaagtige Regenter, hvis politiske Brølere blev beskyttet af Teologer — blinde Musekonger, der førte Lemænhorden i Havet under fanatiske Bravo af fromme Ravne.

Første Gang, Jyderne kom til at lægge sig ud med Danmarkshistorien, var jo under Knud den hellige. Han var en Heltekonge af Rang. Det er som om han for sit Eftermæles Skyld rigtig har villet tækkes sine katolske Historiografer, han var ligefrem stejl og stivsindet, naar det gjaldt at give sig. Han var kras i kristelig Ydmyghed. Præsternes Foragt for det Timelige steg

under ham til en saadan Højde, at der blev 300 fede Kirkesogne i Skaane alene. Præsternes Sagtmodighed forekom Knud saa mageløs, at han gav dem Rang med Prinser, skønt de ikke var andet end forløbne Munke fra Syden. Det gik nogenlunde paa Øerne. Men da Knud vilde skride til at fratage sit Folk Tiendedelen af deres Ejendom for at mætte det præstelige Afkald, da endte det som bekendt med, at Jyderne dræbte ham. Knud er hermed gjort færdig for Indbildningskraften som dansk Heltekonge. Han vandt bogstavelig talt, idet han tabte. Knud den hellige, Martyren, paaførte sit Folk en Smitte og en Forsmædelse og døde for det. Derfor lærer vi om ham i Skolen.

Danmarks Historie gaar nu efter ham sin Gang, og det er muligt, jeg tager fejl i Enkeltheder, men i det store og hele lykkedes det vore Regenter at ødelægge alle Chancer i England og i Sverrig-Norge. Kristoffer af Bayern lamslog Jyderne og flyttede Residensen til København. Kristian den tredie slog Jyderne endnu engang og lagde Grunden til det Danmark, der mest af alt har lignet et nordtysk Hertugdømme. Kristian den fjerde forføjede saa ukongeligt, at vi under ham og hans Efterfølger mistede det sidste Fodfæste i Sverrig. Men han var nu én af vore Heltekonger, for hans Forlis var stort. Han staar i den folkelige Bevidsthed som *ham med det ene Øje*. Det var ikke det Øje, han havde, han saa med. »

I denne vittige og respektløse Tone gaar han hele Rækken igennem og viser, hvorledes Jyderne er blevet tilsidesat.

«Kommer alt dette nu Jyderne ved? Nej. Det er ikke vor Historie. Vi kan lade som ingenting, naar en Dansker i Almindelighed overgaar Skam — det er ikke vor Hovedpine. Vore Forfædre blev sat grundig ud af Spillet, vi har Ret til at fralægge os Ansvar. Da Jydernes Historie ophørte i Danmark, fortsattes den i England og Amerika. Og der hører vi hjemme. En Englænders Selvfølelse er vor Selvfølelse. Vor Danskhed staar og falder ikke med Kongeriget Danmark eller det danske Sprog.»

I «Den gothiske Renaissance» er Emnet uddybet, og Digteren siger her, at skulde det gaa saa galt, at Danmark engang kom ind under Tyskland, da vilde Befolkningen paa Øerne snart gaa op i det germanske Folk, medens Jyderne vilde udvandre til Egne, hvor der taltes Engelsk.

Nu maa man imidlertid huske hans egen Udtalelse om «Den gothiske Renaissance».

I det før nævnte Interview gør han ogsaa Rede for Hensigten med «den jydsk Bevægelse». Det er ikke Meningen at skille Jylland fra de andre Landsdele, som mange har opfattet det.

«Hvad jeg mener med «den jydsk Bevægelse», er netop, at vi langt mere end hidtil bør beskæftige os med vore Stammefrænder i Udlandet. Vi er jo Skandinaver ved Siden af at være Danske, vi er Tyskere saavel som Englændere, og vi er

ikke mindst i Slægt med Amerikanerne. Jeg arbejder da for, at vi i højere Grad, end det nu er Tilfældet, sætter os ind i og optager, hvad vor Race i Nabolandene og i Amerika sysler med og frembringer af nyt, det være paa det aandelige som paa det praktiske Omraade.

I litterær Henseende gaar «den jyske Bevægelse» ud paa at sætte Folket og Folkets Digtere i Højsædet, at befri os fra Akademikernes Hege-
moni. Jeg anser Æstetikken for at have været til største Skade for vort Land. Den har søgt at gøre os til sørgelige Grublere, Melankolikere, der haardnakket prøvede at udgranske deres Sjæles Mysterier, til et Folk uden Haab, uden Energi og Daadskraft, til Mennesker, der evigt reflekterede, men ængsteligt undgik at arbejde og handle for at naa Tilfredsstillelsen ved Livet, *Lykken*. Betragt i Modsætning dertil den moderne Amerikaner. Han er Typen paa et aandeligt og legemligt sundt Menneske. Hans Legeme er hærdet ved Sport, hans Sind friskt, alle hans Sanser aabne. Instinktivt og upaavirket af sygelig Hang til overdreven Reflektion slaar han til og sejrer, hvor den europæiske Aandsdekadent endnu overvejer Chancen. Men *vi* er i Slægt med Amerikanerne, og kun et Faatal af det danske Folk er paavirket af den depraverende Æstetik; væsentligst Forfatterne selv. At gøre os dette bevidst, er «den jyske Bevægelses» Maal; jeg har kaldt Bevægelsen den jyske, fordi jeg anser Jyderne for at have mest af den gamle Raceaand i sig.»

I denne Bestræbelse har Johannes V. Jensen faaet Støtte fra de øvrige jyske Digtere. Det er alle Mænd med et sundt Livssyn, Folk, der synger Arbejdets Pris. Med de jyske Digtere i Spidsen har den danske Litteratur fornyet sig.

VI.

Mellem sine Rejser til Frankrig og Spanien som Journalist gæstede Johannes V. Jensen Norge, hvor han skrev en Del af sin store tre Bindes Roman «*Kongens Fald*» («*Foraarets Død*» 1900, «*Den store Sommer*» 1900 og «*Vinteren*» 1901), der skildrer den danske Folkekarakter paa Baggrund af Kristian den Andens Tid.

Det er maaske Johannes V. Jensens mest straalende, farverige og alsidige Bog. Fuld af skøn og mandig Poesi er den fra Ende til anden. En Mængde Skikkelser, baade historiske og opdigtede, skildres her med en Fantasiens Glød, der overvælder og henrykker. Her er Billeder af Krigens uendelige Raahed, af Festers afsindige Tummel, af kogende Lidenskaber og af Hævnens gnistrende Ondskab. Men her er ogsaa Billeder af den sarteste fine Elskov, af det inderlige Forhold mellem Forældre og Børn, af Danmarks smilende Enge og bølgende Kornmarker. Digteren vækker sin Læsers Sjæl til den højeste Grad af Selvvirksomhed. Man kan ikke blive fri for at digte med. Hver en Streng røres. Snart fremkaldes den knugende Smerte og snart den skælvende Fryd.

Det er forunderligt, at denne Bog ikke har vundet mere Paaskønnelse herhjemme. Den indeholder alle Sider af Johannes V. Jensens Kunst. Her mødes den ødelæggende Sjælsanalyse og Tvivlen med de stærke Nerver, Daaden og Handlekraften. Det er efter Himmerlandshistorierne ogsaa den Bog, hvori han naar højest i Skildringen af sit Hjemlands Natur og dets Folk. Hans Sprog, der til Tider er mere blændende end virkeligt rammende, har her den inderligt varme Tone, der overbeviser. Der er Kapitler i denne Roman, som er saa fuldkomne, at hver Streg i Tegningen er et Mesterværk. I det hele ligger Bogens Styrke i Enkelthederne mere end i Helheden. Bondens Tale og Tankegang er her opfattet og gengivet med en sjælden Skarphed. Hvor kan den Mand give et simpelt og almindeligt Ord en forunderlig ny og rig Betydning. Hvilken Inderlighed og Hengivenhed kan han ikke skildre alene med det simple Ord *god*. Og hvilket frygteligt og gysende Indhold rummer ikke det almindelige Adjektiv *umild* paa den Maade, han anvender det. Dette skal ikke nøjere undersøges her; men man overbevises let herom ved at læse nogle Sider af «Kongens Fald», helst om Mikkelt Thøgersens og Axels Ridt gennem Jylland og Besøget hjemme hos Thøger Smed, der er et af de smukkeste Afsnit i Bogen. Med en inderlig Forstaaelse gengives her Barmdomshjemmets besynderlige Indflydelse paa det

oprørte Sind og Faderens stumme Forstaaelse af Sønnens Ve.

«Mikkel var kommet tilbage til det Sted, hvorfra han var gaaet ud, han sov igen i sin Faders Hus. Han kunde igen vaagne om Natten og se de samme tre store Stjærner over Lyrehullet i Taget og høre Spærrene give sig; Biller og Orme pikkede i det møre Tømmer. Udenfor pustede Nattevinden fortroligt, Mikkel kendte den gode Lyd. Men ellers var der saa stille overalt oppe og nede, at Mikkel plagedes af Suset i sine Øren, det ringede, strømede og stred i hans Øren. Medens han sov her som Barn, kunde han vaagne og høre Stilheden koge, han tænkte sig da nogen, der rejste evigt forbi, Slædemeders stille Gliden hen gennem uendelige Snefører, og af og til en spæd og skrøbelig Klang som af fjærne Bjælder. Senere troede han at høre Svanerne ude paa Fjorden, efter at han en Vinter havde fornemmet deres fine, frostske Musik ude fra Vaagerne.

Men nu hørte Mikkel Stilheden igen, og nu var den meget forandret, saa stærk og syngende, saa fuld af dump Underlyd, at den skrækkede ham. Det var otte Aars Liv i Hjemløshed, der mindede, det var otte Aars endelige Ingenting, der spillede Salme i hans Øren og ikke vilde tie.»

Et Utal af forskellige Billeder rulles op i denne Roman. Læseren følger Bogens Helt gennem Landet paa de eventyrligste Farter i Krig og Fred, og overalt maler Digterens mægtige Fantasi.

Snart er Skildringen fuld af den mest isnende Gru, snart er den som det blideste Pigesmil. Næppe har en Prosabog nogen Sinde indeholdt saa megen Poesi. Slutningen af «Den store Sommer» er en Hyldest til Danmarks lyse Sommernætter, skøn som det skønneste Digt.

Men Johannes V. Jensen skriver ikke for Folk med svage Nerver. Der er ogsaa Afsnit i «Kongens Fald», der kan faa det til at løbe koldt ned ad Ryggen paa selv den stærkeste Læser. Han har lært at fortælle som sin Bedstefader. Vil man «lære at gyse», kan man læse om det stockholmske Blodbad, Toget til Ditmarsken, Skildringen af Rakkerens Fraadseri i den døde Hests Indvolde og om Mester Zakarias med Vidunderbarnet Carolus. Her er nok af grufulde Beretninger.

Det kunde være fristende at komme med mange flere Citater af denne pragtfulde Bog, men et Sted maa der stoppes op. Skildringerne af Kongens Fortvivlelser Nat paa Lille Bælt og Mikkels Thøgersens Død i Fængslet er saaledes typiske for Johannes V. Jensens Digtning. Den sidste minder som forøvrigt hele Romanen stærkt om Novellen «Oktobernat».

I «Kongens Fald» findes et Par Digte paa Almuesmaalet, de eneste af den Art, Johannes V. Jensen har skrevet. Her følger det ene, Jacob Spillemands Vise:

No wil a sej Jer Godnæt,
for a er nøj Kon træt.

Og no kan I tru' mæ og teg mæ,
no wil a hen og leg mæ.

A sow i Groven far
for Vindens gaboben Dar',
og a haar sit i en Swimmel
Vorher' hans sywend' Himmel.

Men no skal a saligen sow
i min ijen suet bette Stow,
i Juen, som er saa venle
ved jen, der er søwne og jenle.

Fowal og saa møj manne Tak
til Godtfolk saawal som Pak!
I er wal kij o mi Løwne,
og sjæl er a osse søwne.

A reser fræ ingen Gjald,
det hiele er betald.
Di Baank, a skylder min Fjender,
dem foer di nok o hveranner.

Fowal min Fjol og min Bow!
No wil a hen og sow.
Hvis jæn no wil byt' sin Bedrøwels,
saa kan han fo min Fornøwels.

Fowal og Tak, bette I!
A ga jer, hvad a ku gi.
Og töt I et om Musiken,
da war 'et Skaad — for no gik 'en.

VII.

I 1902—3 rejste Johannes V. Jensen til Indien
og kom gennem Kina og Japan over til Amerika.

Og da han kom hjem fra sin Jordomrejse, syntes den utrættelige Vandrer, at han endnu ikke havde faaet nok af den rige Verden, men rejste paany til Amerika.

Resultatet af disse vide Farter var da ogsaa hele tre Bøger i et Aar. Foruden «Nye Himmerlandshistorier» udkom i 1904 «*Skovene*» og «*Madame D'Ora*».

Det nye, Digteren har set paa sine Rejser, har gjort et stærkt Indtryk paa ham. Hans Sanser er yderst modtagelige. Derfor kan han ogsaa beskrive som næppe nogen anden. Han kan med samme Sikkerhed give Storbyens Atmosfære og Tone, som han kan skildre et dansk Bondehjemms «Indeduft og Hjemmehygge».

I «*Skovene*» giver Digteren sig ret sin mægtige Fantasi i Vold. Fortørnet over sin Tid, som han «ikke var voksen i Ondskab og Gemenhed», forfulgt af den «nordiske Sygdom, en uhelbredelig Længsel», er han flygtet til Birubunga, et lille malajisk Fyrstendømme i Bagindien, «der endnu ikke er naaet af den moderne Damptrølle. Tid og Rum kendes ikke der, Landet har ingen Historie og er ikke et opmaalt Areal men en Evighed, en Skov, der er dyb og barbarisk dejlig som det gamle Testamente . . . . . Rigets Indbyggere fortsætter sig med en gradvis Overgang i Aben, Elefanten, Næshornet og Tigren, som taber sig i de tykke Skove. Her er alt hvad *Myten* begærer, Tid nok og den indre Uendelighed.» Og Digteren maler nu denne

eksotiske Vildskab og Herlighed. Tropernes hele Lummerhed, Yppighed og Farvepragt lever i Bogen. Urskovens Mysterium taler ud af den. Ledsaget af sine Kvinder gør den unge Sultan af Birubunga en Udflugt til Øens Indre, sejler drømmende i en Baad, hvilende under sit Silketelt, op ad Floden. En Flok vilde Aber vandrer gennem Skoven paa deres Landevej i Trærnes Kroner, talende uafsladeligt. Et Uvejr raser, Malajerne beder i Dødsangst, mens Uvejret »er en Springdans af Lyn, et ustanseligt Himmelbrag, et stormende Sus af Vand.« To Malajpiger faar en Kafferus og er nær ved at himle af Fuldskab og Svimmelhed; en drukken Malaj fortæller Historier «af en kæmpemæssig Utugtighed». Der fortælles Tigersagn, som er nær ved at tage Vejret fra Læseren. I det hele er det lykkedes Digteren at gengive det vidunderlige Vildnis, den velsignede Zones bedøvende Skønhed og Uberørthed, samtidig med at han svinger Selvironiens Svøbe. «Jeg kommer her frisk fra Overkulturen i Europa, nervøs og dirrende som en Delirist — ikke af Drik, for Spiritus beroliger, Skaal! — men fordi jeg er mig *bevidst* lige ud i de yderste Forgreninger af mine Nerver, samtidigt med at jeg er et blændende Straalebundt af en hed Indbildningskraft.»

Som han har kunnet indgyde den oprindelige Naturs Uberørthed i «Skovene», saaledes har han ogsaa formaaet at skildre den moderne Storby, Maskinernes travle Arbejdsdag, i sine to store

Amerika-Romaner «Madame D'Ora» og «Hjulet» (1905). Han overvældes ikke af den evige Fremadjagen og vældige Larm, men formaar at samle de mangfoldige Indtryk til nogle faa simple Billeder, som rummer hele Stemningen, giver Bogens «Sjæl». Hør her en Skildring af New York («Madame D'Ora»):

«Lige nedenunder gravede de Grunden ud til et nyt Hus, Tomten og Gruskulerne myldrede af Arbejdere. Der stod et Par Heste, som saa helt besynderlige ud ovenfra, de rørte sig ligesom Fisk paa Bunden af Vandet. Ovenover Husene og al den hvide Feberdamp hang Brooklynbroen, man hørte den tone naar man saa op paa den. Waggoner og Sporvogne løb igennem Sprinkelværket deroppe som Skytter i en Væv. Jo mere man saa derop des mere forstod man af dens store Tone; man skelnede travende Hesteben deroppe. Broen talte eller sang som en Isbræ, der skrider fra Bjærgtet, levende, levende, og selv hang den slumrende i Soltaagen.»

Ogsaa den Kvinde, der er Bogens Heltinde, træder lyslevende frem. Hun er et Storstadsbarn, skabt af Civilisationens Overdrivelse. Hendes Væsen er derfor yderst sammensat og ekscentrisk. Hun virker i mangt og meget frastødende, men hun er trods alt Kvinde, et ægte og godt Menneske. Hendes Sang til sit ufødte Barn er saa vidunderlig skøn, at Johannes V. Jensen med det alene har givet dansk Lyrik et vægtigt Bidrag:

Jeg bærer i mit bespændte Bryst
 en sød og ængstelig Vaar.
 Mit eget lille stumme Barn
 dybt under mit Hjærte gaar.

Rødmer jeg, er det den skjulte Ild
 af Barndom i mit Blod;
 mit Hjærte toner hver Gang du er mæt
 og ryster din spæde Fod.

Jeg græder i Søvn, sukker og ler
 med dig der slumrende gror,
 vi drømmer sammen en dunkel Drøm
 om den grønne naadige Jord.

Vi drømmer om Havet der bølger saa vidt
 og om Himlens favnende Blaa
 og om brede Sletter med blomstret Græs,
 som Hjortene hviler paa.

Vi drømmer om Zebra og Leopard
 og om den vilde Gnu
 og om de myge Aber smaa,
 der hoster mod Skovnattens Gru.

Vi drømmer om Taarne ved Jangtsekiang
 og om Himalajas Sne
 og om den forunderligt mægtige Sol,
 som Ingen taaler at se.

Jeg mærker med Smærte og dobbelt Fryd
 i den stille svangre Nat,
 hvor Alting er kommen mig mere nær
 og hvor alting har mig forladt!

Ak, Alt hvad der faldt og døde med mig
 skal leve med dig paany,

de unge Stjærners undselige Lys
og Maanens alvise Gry.

Jeg vil dø, jeg vil svinde ind i dit Smil,
forgaa som et udslettet Spor.
Jeg giver dig fri, jeg græder mig ned
i den sorte velsignede Jord.

Jeg giver dig Liv, vil du nægte mig
at strække mig hvilende hen?
O du er den der skal have Alt
og Intet give igen!

Saa dæmpet, fin og stille kan Digteren synge
midt i den amerikanske Hurlumhej.

Den store Kunstnerinde Madame D'Ora har
mange Træk tilfælles med Betty i «Ejnar Elkjær»,
hvis Frækhed ogsaa «var mageløs og sjælden i
Landet». Man glemmer ikke let denne Kvinde
med alle hendes Laster og Dyder. Hendes
smerteligt skønne Ansigt lyser ud fra Bogens
Blade.

Det er ikke lykkedes at skildre Bogens mand-
lige Helt, Udvandreren, med samme Styrke. Ed-
mund Hall er for meget Figur i en Idés Tjeneste.
Selve Bogens Handling er en slet og ret For-
bryderhistorie, der i mangt og meget virker fra-
stødende. Johannes V. Jensens Amerikaromaner
viser ogsaa, at han endnu ikke er blevet sin
Ungdoms Reflektion og Tvivlsyge kvit. Men
bag alle Uhyrlighederne skimter man stadig hans
Race- og Udviklingsidé, som han energisk for-
følger.

«Madame D'Ora» er skrevet paa Rejser under højst forskellige Indtryk; den har haft 7 Aar om at blive til, hvad Bogens Flugt og Fart ikke bringer nogen til at tænke paa. Men med en for Johannes V. Jensen karakteristisk Udtalelse oplyser han følgende: «Jeg lagde Planen til den i New York 1897 og har arbejdet paa den siden, i Norge med Ski paa Benene, i Paris under Boulevardernes hvide Blus, i Singapore mellem Palmer, i Shanghajs Koleraluft, i Chicagos bidende Vinter, under Andetrækket i det forarskolde Arkansas og i New Yorks elektriske Tropicatmosfære.»

«Hjulet» er en Fortsættelse af «Madame D'Ora». Sammen med et Par senere Bøger, «Bræen» (1908), «Skibet» (1912) og vel ogsaa «Kongens Fald» danner de en Serie, hvori det er Digterens Hensigt at skildre den nordiske Race. Han behandler heri digterisk, hvad han i Bøger som «Den gothiske Renaissance» og »Den ny Verden» (1907) har taget mere agitatorisk: «Bondekulturen», «den jydsk Bevægelse». Han vil «paa-vise vort Slægtskab med den øvrige nordiske Race, ikke blot praktisk, men ogsaa historisk, forbindende Fortid med Nutid. I «Hjulet» har jeg søgt at skildre Racens Helt, den lykkelige danske Mand. Det er den unge Amerikaner af nordisk Afstamning — den anden Generation derovre, og Bogen handler om hans sejrige Kamp for en Livsanskuelse, der er det moderne Fremskridt mægtig. Denne Kamp føres paa den

ene Side mod Æstetikken, Digtertilbøjeligheden, Fortiden, som svækker os overfor Rovinstinkterne, saaledes som de i Bogen repræsenteres af en Aandssnylter og Storhumbugsmager; til den anden Side føres Kampen mod Niveauet, Middelmadigheden, Fantasiløsheden, repræsenteret af en vidunderlig Opdager og Lovtrækker. «Hjulet» er Historien om den moderne Mand, der kæmper for at holde sig honnet og bliver lykkelig, fordi han sejrer.»

Igen en Forbryderroman, der rummer en Mængde herlige Enkeltskildringer. Storbyens nervøse Jag, Arbejdsdagens Hymne toner her i kraftige og skønne Ord.

«I den dybe Hulvej mellem Michigan Avenue og Vandet løb Togene ud og ind fra Illinois Central, Hundreder af lange tungtfragtede Tog fra hver Kant af Amerika, fra Atlanterhavet til Stillehavet, fra Polaregnene til Floridas Haver, én Rullen af de Tusinde Hjul, én Tone dyb og dunkel og ram som den Luft, der hvilede sodmættet og tung over det hele. Den sorte Slugt var levende af Tog, af endeløse Vognrækker, som forskød sig engt imellem hverandre, af rygende Lokomotiver, den laa som en evigt kværnende Grube mellem den gule Taagemur paa Michigansøen og Byens kobberrøde Ildluft, Byen, der rejste sin milelange Klint af Taarnhuse som et Baal af Sten og Metal og blandede sine røde Dampe og sin stikkende Svovlrøg med Vinternattens raa Dis, Her i dette kraftige Helvede dundrede Kværnen.

som maler Amerika sammen og giver det én Tone, her sang *Grotte*, den gamle Knuser og Liv-giver, her knurrede *Hjulet*.»

Det meste af den omfangsrige Roman udgøres af en Samtale eller rettere en Enetale, hvori Aandssnylteren Evanston, som vi lærte at kende i «Madame D'Ora», søger at hverve Digteren Lee for den religiøse Rejsning, som han tror vil kunne gøre ham til Verdens Hersker. De to fører en Tilintetgørelseskamp mod hinanden, i hvilken den perverse Evanston, det i uhørt Veltalenhed svingende Ordhjul, bliver knust af Lees fysiske Kraft. Og Forfatteren, der i Bogens første Kapitler begyndte med at tale om Amerikas Aandsliv, lader nu disse Tanker fare; thi i Amerika triumferer Motorgiganten: *Jernhjulet*. Dét er Amerikas Kultur. «Amerikanerne lever. Anden Retning behøver vi ikke. Vi lever og bestiller noget.» Og Johannes V. Jensen beundrer dette anspændte Liv, som han fylder med sin egen Sjæls Rigdom. I Chicagos brusende og strøm-mende Bevægelse svinger han selv med. Fantasi og uendelig Virkelighedssans flyder sammen, saa at han «snart opererer med hidsende Spændinger, snart opsuger sit Stof med den fineste Følsomhed.»

VIII.

Imidlertid vender Johannes V. Jensen tilbage igen, og han kaster sig med fornyet Kærlighed over Skildringen af det danske Landskab, som

han gentagne Gange har forherliget i sine Bøger. Det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes Hjemmet virker paa denne Verdensfarer. Hans Stemme kan blive helt mild og stille, naar han faar Barndommens Muld under sine Fødder. Her mærkes Slægtskabet med Aakjær.

I 1906 udkom «Digte», det eneste Bind Lyrik, Johannes V. Jensen har udsendt. De fleste af Versene er samlet sammen fra hans Prosabøger, og de danner ikke nogen omfangsrig Samling. Det vilde dog være urigtig i en længere Omtale af Johannes V. Jensens Produktion ikke at nævne denne Bog som et selvstændigt Værk, da den indeholder prægtige Ting, der giver Digteren Plads ogsaa blandt vore betydelige Lyrikere.

Størst Værdi har vel det foran citerede Digt «Moderens Sang». Ogsaa Jacob Spillemands Vise er optrykt her. Blandt de mest karakteristiske skal ellers nævnes «Hverdagene» og «Tilegnelse». I det første, der er skrevet til L. C. Nielsen, er der en sammenbidt Energi, som gør et mægtigt Indtryk, og i «Tilegnelse» hedder det:

Jeg kommer ud fra Skovene,
kender I min Kølle!
Vid, jeg er Vildmanden
i det danske Vaaben!

Jeg bringer fra blaa Bølger
Havets barbariske Hjærte.
Jeg sætter det til Symbol
i Feltet med springende Løver.

Her staar jeg ved Skjoldet.
 Jeg vil slaa Fornægteren.
 Jeg vil bekræfte de Raske
 i Retten til Riget.

I et andet Digt priser han ligeledes den stærke, sunde og glade Mand, der ikke reflekterer, men handler, der ikke haabløst jamrer, men drager frem under Arbejdets friske Latter:

Sønner af de Slagne,
 se, I staar paa Muld!
 Død er det bedragne,
 lykkeløse Kuld.
 Gæstmildt aabner Danmarks
 unge grønne Land
 Favnen for den stærke,
 lattermilde Mand.

Saaledes understreger mange af de skønne Vers den mandige Styrke, som bor i næsten al Johannes V. Jensens Digtning.

Ogsaa Digterens forsorne Lystighed, hans kraftige Skæmt og hans dristige Paradokser har fundet Udtryk i Samlingen. Men størst Indtryk gør de Digte, der skælver af Ømhed som «Den blinde Pige» og «Cecil». Et karakteristisk og saare smukt Digt er ogsaa det om Christoffer Columbus, der som Opdager af Amerika er Johannes V. Jensens Forgænger. Endvidere indeholder Samlingen en Række Oversættelser af Walt Withmans urimede Vers.

Her skal ikke gives en nøjere Omtale af hver enkelt af Johannes V. Jensens Bøger; men for

Fuldstændighedens Skyld skal nævnes en Række Smaa-bøger, der delvis skildrer danske Forhold og delvis er knyttet til de Egne, Digteren har besøgt. Fire Samlinger Myter, «*Myter og Jagter*» (1907), «*Nye Myter*» (1908), «*Myter, ny Samling*» (1910) og «*Myter, IV. Samling*» (1912), indeholder et broget Virvar af henrivende Smaating, blandet med pudsige Udslag af Digterens Kraftkunster. Et Par Bøger: «*Singaporenoveller*» (1907) og «*Lille Ahasverus*» (1909) fortsætter de prægtige Skildringer fra eksotiske Egne, som indledes med «*Skoven*». Og som Fortsættelse af den Række «amerikanske» Artikler og Afhandlinger «til international Belysning af nordisk Bondekultur», som under Titlen «*Den ny Verden*» udkom 1907, er senere fulgt «*Nordisk Aand*» (1911), der bringer en Række mer eller mindre vel overvejede Karakteristiker og navnlig vakte Opmærksomhed ved Digterens Opgør med Kritikken og hans Angreb paa Vilhelm Andersen.

IX.

Tilbage er nu Johannes V. Jensens mest læste og omtalte Bog, «*Bræen*», og dens Fortsættelse «*Skibet*».

I «*Bræen*, Sagnfortælling fra Nordens Istid» fremtryller Digteren i stærke og yndefulde Billeder Menneskeslægtenes Barndom, dens tidligste Kamp med Naturkræfterne. Og hans mægtige Fantasi har her sat en af sine herligste og rigeste Frugter.

Det er hans Barndomsleg mellem Kæmpehøjene i Himmerland, der faar ham til at drømme denne vældige Drøm. Det er hans egne Fund af Oldsager, der sætter hans Fantasi i Bevægelse og lader den skabe dette Kæmpeværk om Istidens Menneske, om Drengs Udsættelse og Kamp mod Kulden.

Han siger et Sted i «Himmerlands Beskrivelse»: «I alt Fald var det umulig andet end at alle disse tavse Vidnesbyrd (Oldtidsfund) og selve den Oldluft, der laa over den ellers saa øde Egn maatte virke stærkt paa en hungrig Indbildningskraft og tidligt bibringe Længselsforestillinger om en svunden Skov og et svundet Folk. Desuden jeg tror paa Slægtserindring, en arvet rimeligvis ganske organisk Trang til Generfaring, til at søge nedad i Tiderne og ligesom opleve Skyggen af alle de Indtryk der har været af bestemmende Indflydelse paa vore Aner.»

I et stadigt tilbagevendende Træk i Børns Leg mener Johannes V. Jensen at kunne spore en Rytme i Lemmerne fra den Tid, Menneskets Forfædre færdedes i Træerne, «og», siger han, «naar man har Spor i Kroppen af en Fortid, der ligger saa langt tilbage, næsten bag om Naturhistorien, er det ikke underligt at Slægtens sidste forholdsvis nære Aartusinder endnu ulmer levende i Blodet og gør Krav paa Genoplevelse.»

Og det har ulmet stærkt i Johannes V. Jensens Blod, siden han har formaet med en saa vid-

underlig Sikkerhed og Kraft at tegne Aartusinder-
nes Udvikling gennem en Mands Liv.

At Bogen af og til kommer i Strid med den moderne arkæologiske og historiske Videnskab, svækker den ikke som Digterværk; dertil er den for vældig baade i sit Anlæg og sin Gennemførelse. Al Smaalighed maa forstumme overfor dette Værk. Det er saa simpelt i sin Storhed, saa troværdigt i sine Overdrivelser, saa enkelt i sin Mangfoldighed, at enhver Læser maa give sig i Digterens Vold.

Overalt i Johannes V. Jensens Digtning spores hans darwinistiske Syn; men ingen Steder forherliges Udviklingslæren som i denne Roman. Ikke tilfredsstillet med den Skildring af Udviklingen, han har givet i Beretningen om Drengs Liv, fremtryller han Fortid, Nutid og Fremtid i de tre mægtige Syner, Dreng oplever inde i sin Gravhøj. Ogsaa Dyreskildringerne i «Bræen» er præget af Darwinismen. Det gælder for ham at vise os «det ene Dyr paa Vej til det andet», ikke som Kipling skildrer Dyrene: de faste Arter. I Bogen om Kipling, der for Resten ogsaa er en Bog om Johannes V. Jensen selv, fremsætter han adskillige Betragtninger over «Bræen», «der er blevet til af et Frø hentet fra Kiplings Skov». Han siger her bl. a.: «I «Bræen» satte jeg det Urmenneskelige op som en Paavisning af Udviklingens Bestræbelse efter at bringe Instinkterne under Kontrol, Orden, Fremadskriden og Produktivitet ogsaa i Fortiden.»

Man læser denne Bog med udelt Velbehag, man begejstres af dens ildnende Flugt, og man betages af dens dybe Poesi. Dansk Ungdom vil atter og atter ty til den og bestyrkes i Mod, Energi og Handlekraft. Drengs Bedrifter vil lyse for kommende Slægter, og stadig nye Læsere vil med undrende Øjne se det nyfødte Danmark dukke af Havet, saaledes som det skildres i Bogens Slutning.

«Skibet» er ikke af saa stor Virkning som «Bræen». Det er ikke lykkedes Digteren at skabe en Helhed. Bogen falder fra hinanden i Stumper og Stykker; men blandt de enkelte Dele findes mange smaa Perler. Her lyser Arbejds-glæden, Humøret, Trangen til Bedrift saa stærk som nogen Sinde i Johannes V. Jensens Digtning.

I «Skibet» forfølges det nordiske Temperament, saaledes som det efter Digterens Mening maa have ytret sig i Normannertiden. En Flok unge sjællandske Knøse styrer i det niende Aarhundrede ud paa Vikingefærd. De optages af Lodbrogssønnerne, da de er ved at forga, og nu hemsøger de Sydens herlige Lande paa Jagt efter «Himmeriges Rige». Med ægte Johannes V. Jensensk Kunst og Vid skildres denne brogede bedriftrige Færd. Det er rigtig et Motiv for hans Evner. Mangt et Hærværk, mangan en halsløs Gerning er skildret med overdaadig Pragt. Men det er, som om Digteren i sin Begejstring for Bedriften lader det gaa ud over Bogens Hoved-

personer, Germund og Gevn, der knap nok holdes tydeligt ude fra den hujende og skrigende Flok. Ogsaa den fantastisk udstyrede Kæmpe Gauk bliver mærkværdig hurtigt borte. Efter den vidunderlige Beskrivelse af hans grufulde Vikingskikkelse tror man absolut, at han skal indtage en fremtrædende Plads i Romanen, og saa hører man kun om ham, at hans Laarben dyrkes som Relikvi. Men hvad man ikke glemmer, er Bogens Kvindeskildringer. Det er heller ikke her den enkelte, der interesserer, det er Flokken. Dette gælder saavel de sjællandske Piger, der hørte til den udstødte Ungdom, som de mauritanske Skønjomfruer og de vidunderlige Sildepiger i Købmannehavn. Denne Skildring af Sildemarkedet er det skønneste i Bogen. Kun denne Digter formaar at skrive saadant. Hvem glemmer dette brogede Liv, disse Sildepiger «med Sildeskæl i Fletningerne, med bløde stærke Lemmer, duftende af Saltvand, faamælte, og uvidende som Morgenrøden, men med en Sjæl som de kolde Skove i April, den tøvende Vaar, lutter slumrende Elskov, ja, ja, der gik de blide omkring i en dyb Ubevidsthed, med aabne svale Øjne, uden større Livstegn, tilsyneladende uden at aande, til nogen vakte deres simple hensynsløse Hjærte og de gjorde Livsspringet, ja, ja, som Bøgen der grønnes, som de svale danske Skove der i et pludseligt Udbrud formæler sig med Solen!» Og da Germund finder Gevn blandt Sildepigerne, hedder det, at «han gen-

kendte den kølige Sødme, der altid udgik fra hendes Haar og Mund, en Duft som af Regn, Sommerregn, og Grønsværet paa de danske Øer . . . .»

I Johannes V. Jensens Bøger er der et fortryllende Galleri af Kvindeskikkelser. Naar man har læst «Skibet»s Kvindeskildringer, dukker de tidligere op i ens Erindring den ene efter den anden: Betty og Madame D'Ora med deres sammensatte Væsen, Moa og Vaar med deres oprindelige og enkle Instinkter, Cecil med det stridige Hjerte og den forskræmte og forhutlede Fru Mc. Carthy. Tidt optræder de i Flok ligesom Sildepigerne, saaledes de brogede Skarer paa Lykkens Skib og Aandepigerne i «Madame D'Ora». I disse Skildringer faar det blidere Element i Digterens Væsen sin Udløsning, og de bidrager til at afbalancere den mandige Drabelighed, som ellers er saa fremherskende i hans Bøger.

X.

Det er uden Tvivl Johannes V. Jensens Hensigt at fortsætte sin Romanserie om den nordiske Race, og det er ikke godt at vide, paa hvilken Del af Jordkloden, han næste Gang træffer den. I 1912—13 drev det Anckerske Legat ham ud paa en ny stor Rejse til Østen, og hans Oplevelser herfra kommer sikkert til at danne Grundlaget for hans næste Værk. I et Interview har han efter sin Hjemkomst udtalt sig herom:

«Lyder man sit Blod, maa man søge ud, skildre Menneskene antropologisk for at faa Tag i det Elementære, for hvor stærk den fremmedartede Illusion end er, vil Figurerne aldrig helt blive rykket fra den hjemlige Rod. — Min Opgave var denne Gang at udforske det mongolske Temparement for at kunne danne mig en Forestilling om, hvad man kan vente sig fra den Kant i Verdenshistorien . . . . Sidst jeg var i Østen, lagde jeg Vægt paa det umiddelbare Indtryk og skrev mine Bøger derpaa, denne Gang er jeg gaaet i Detaljer. Jeg vil nu skildre Civilisationen for Øjeblikket.»

Paa Hjemrejsen gæstede Johannes V. Jensen Rusland, og det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes dette Besøg ændrer hans Syn paa den russiske Nation:

«Det følgende Ophold i Rusland gav mig et stærkt Indtryk af, hvor nær Russeren staar os Nordboer. Tidligere har jeg ved en Sammenlutning af de nordiske Folk ikke tænkt paa Russeren, men jeg regner nu ham med. Det er et sundt og stærkt Folk med en mægtig folkelig Reserve, og naar det store Uvejr engang standser, og den indre Uro har udraset, vil det gro i Rusland.»

Her er Digteren igen med sin uforbederlige Raceteori!

Om den nærmere Udformning af den nye Bog fremkom han i samme Interview med følgende Bemærkninger:

«Bogen skal indledes med en Artikel om Ver-

densudvikling og slutte med nogle Betragtninger om Arbejdets Religion — hverken behandlende Socialismen, Kristendommen, ja ikke engang Darwin — men Forholdene selv. Det er min Opfattelse, at man ikke kan leve paa den rene Ateisme. Vi arvede den og har ikke sat noget i Stedet, skønt der dog maa findes en fælles Node, hvori det hele svinger. Kan vort Slægtled ikke gøre det, maa Fremtiden give op og erklære Fallit.»

XI.

Som Slutning paa denne fordringsløse Karakteristik af den berømte Himmerlænding skal her atter henvises til de selvbiografiske Oplysninger, han fremkommer med i «Himmerlandshistorier III». Han paapeger her, hvorledes han har gennemført baade Tiden og Rummet, hvorledes han har rejst og drømt.

«Nu ved jeg snart ikke længere hvad der er virkeligt, min Barndoms umiddelbare Henrykkelse over Hedens Vildnis en miniature eller senere de af de elementæreste Skolekundskaaber nærrede Orgier om Kulperiodens Skove med Lykopodium som Nøgle; Indtrykkene af den arktiske Vegetation paa Højjældsplateauerne over Trægrænsen i Norge eller mine vistnok mere end mytiske Fabler om Hedens Dværgflora som en forkrøblet urteagtig Overlevering af de tertiære Skove i Nordeuropa, dem jeg søgte at skaffe mig et aktuelt Indtryk af ved at rejse til Troperne. Hvad der imidlertid er sandt, er at jeg i sin Tid vaag-

nede op med en mægtig Higen i Sjælen, selve Begreberne Tid og Rum, der krævede at fyldes, og at jeg tidligt gik i Gang med at besøge alle de smaa Ting jeg kendte fra Himmerland fortsat og udvidet til Grænsen af deres Sammenhæng og bragt ind under *et* Synspunkt.

Denne Længsel drev mig Verden rundt og gennem nogenlunde alt hvad der kan vides; og med den lige umættelig i Sjælen, mere svulmende af hvad jeg har lært, er jeg kommen tilbage. Nu ved jeg at det er en *Drift* for sig, Kærligheden til min Grund og min Stamme. Her hvorfra jeg drog ud, her hvor jeg staar, har jeg endelig genfundet hin forsvundne Skov og det tabte Folk. Hele mit Liv er en Himmerlands Beskrivelse — men pas nu paa, jeg har sat mig i Stand til at plante Foden paa Steder endogsaa meget langt derfra saavel i Tid som i Rum og føle mig hjemme endda!

I denne Sammenhæng ønsker jeg som Materiale til min Biografi, der vel kunde passe ind i en Beskrivelse af Himmerland, eksklusivt at henvise til min samlede trykte Produktion, idet jeg gør opmærksom paa, at den ikke paa noget Punkt er autobiografisk. Den indeholder derimod, mere end nogle tilfældige ydre Træk af en Gennemsnitstilværelse, en gennem rastløse Lære- og Vandreaar roligt fastholdt Identificeringsbestræbelse, et Resultat af Tilegnelse og Tilpasning, Udfoldelsen af egne Forudsætninger, som er mit Liv, uden større Hensyn til Opholdssted, Nærings-

vej eller Succes. Kun meget lidt af hvad der sker, ikke engang alt hvad der er virkeligt, er sandt. Kun i Viljen er man sand, og hvad jeg lader skrevet efter mig, er min Vilje. Skulde Kri-tiken alligevel med gængs Smag for Sladder fore-trække at beskæftige sig med en enten uordnet og altsaa netop ukunstnerisk eller en borgerlig, ganske uinteressant Privattilværelse i Stedet for Aandsarbejderens staaende og til en vis Grad universelt gyldige Intentioner, saa velbekomme.»

Rettelse: Paa Side 44, Linie 5 f. o. staar Bogens,
der skulde staa Byens.

K. K. NICOLAISEN:

JEPPE AAKJÆR.

EN LILLE BIOGRAFI OG KARAKTERISTIK.

MED ILLUSTRATIONER.

„Hr. Nicolaisens lille Skrift om Aakjær er Litteraturhistorie af den gode gamle Slags. . . . Hr. Nicolaisen er blevet Kritiker af Enthousiasme, og der er ingen bedre Vej ind til Kritiken. Han læser for at beundre, og han skriver for at give sin Beundring Udtryk. Han vil ikke rubricere Digterne, han søger ikke aandrige Sammenligninger, gør ingen forbløffende Sidespring, han griber Bog efter Bog, lader alt det smukke i Skildringerne eller Digtene atter øve deres Trylleri og søger at lokke Læseren med sig. Saadanne smaa Bøger over vore Digttere vilde have deres betydelige Opgave i en Tid, hvor man ser med saa megen Mistro paa Poesien. Enhver, der læser Nicolaisens Bog, kan forstaa ham, og hans Beundring er varm og naturlig . . . .“

(Dr. phil. Poul Levin i „Tilskueren“.)

„— — man sporer tydeligt hans store Kærlighed til og fine Forstaaelse af Aakjærs Lyrik, klart gør han Rede for dens Værdier, og i mange Tilfælde lykkes det ham at faa Læseren til at dele den Taknemlighedsfølelse, der har besjælet ham selv. Og smukkere Maal kan vel en Kritiker vanskeligt naa.“

(Henry Madsen i „Politiken“.)

„En sand Kærlighed til Poesien giver den lille Skildring dens smukke menneskelige Varme.“

(Helge Rode i „Illustreret Tidende“.)

„— — det er lykkedes Forf. at give et stærkt person-

ligt Billede af den jyske Digter og vise Grundlinierne i hans omfattende og forskelligartede Produktion. I den korte og fyndige Biografi findes en Mængde nye og interessante Oplysninger, der vil forklare meget i Aakjærs Digtning og Fremtræden, ogsaa af det, man har haft vanskeligst ved at forsone sig med, ligesom den ogsaa i al sin Knaphed giver et helt lille Kulturbillede af vestjysk Bondeliv for en Menneskealder siden.“

(Forf. Mads Nielsen i „Hovedstaden“.)

„— — den indeholder i knap Form en Mængde Stof til Belysning af Digterens Liv og Værker. — — — Enhver Elsker af dansk Digtning faar uvilkaarlig Sympati for Forfatteren paa Grund af hans store Glæde ved Skønheden og Rigdommen i Aakjærs Poesi.“

(Dr. phil. Emil Fog i „Aarhus Amtstidende“.)

„Det er en Fornøjelse at gennemløbe det lille Værk. Forfatteren fortæller livligt og i et smukt, letflydende Sprog uden Snirkler om det Emne, han har valgt sig. — — — vi skal give ham den Anerkendelse, at den nøgterne, kritiske Læser gennem den lille Bog kan faa et udførligt, og til Tider ret dybtgaaende, Kendskab til hele Jeppe Aakjærs Digtning og til hans øvrige Arbejder — —“

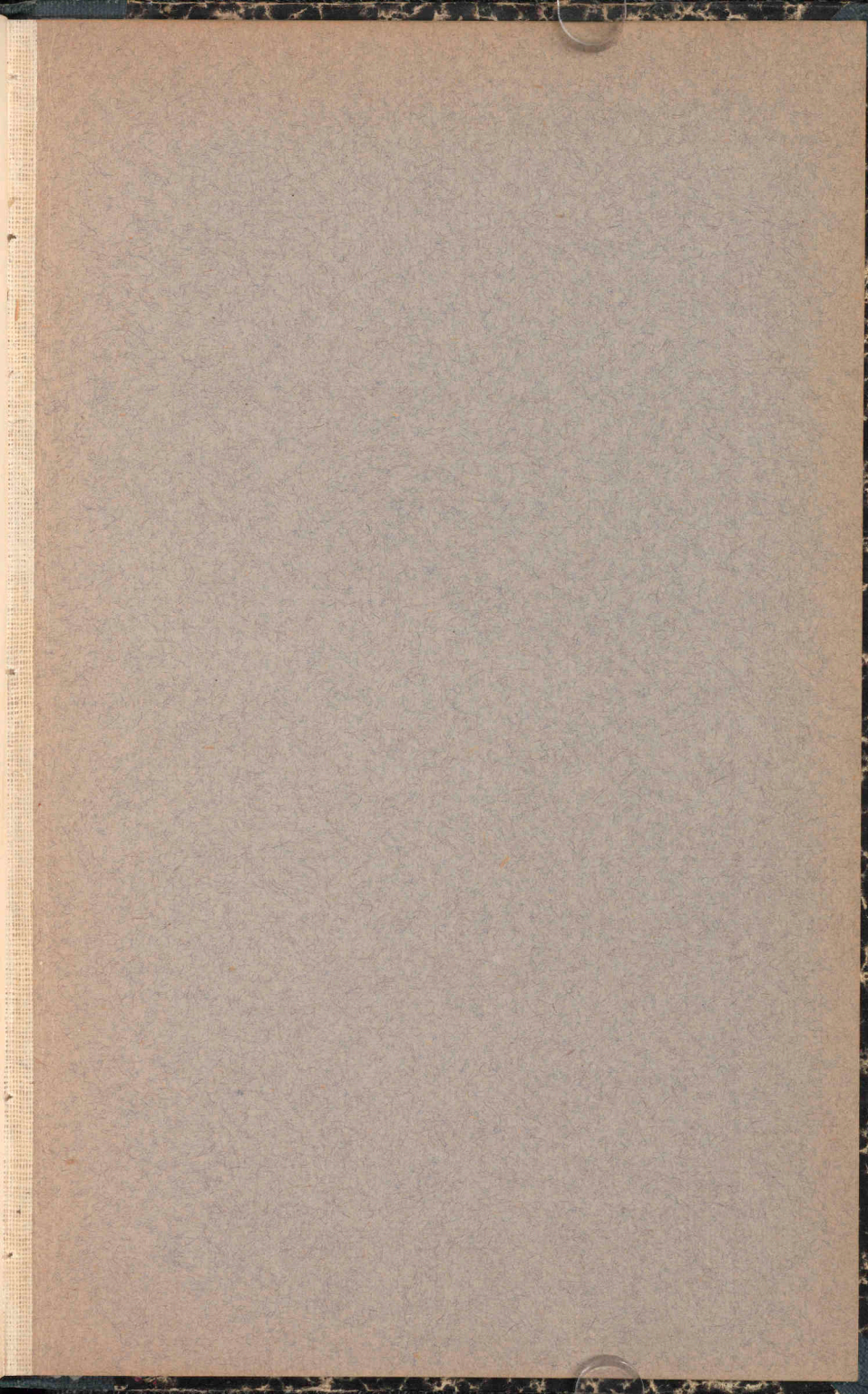
(„Aalborg Amtstidende“.)

„För den, som hyser intresse för Jeppe Aakjærs litterära produktion är det ett nöje att ta del af Nicolaisens kortfattade karakteristik med biografiska upplysningar. Man får här faktiskt stöd för en del reflexioner, som man gör vid läsningen af Aakjærs böcker . . . .“

Nicolaisens karakteristik af Aakjærs böcker är på det stora hela mycket träffande — —“

(„Sydsvenska Dagbladet“.)

„Alt i alt er den foreliggende lille Karakteristik dog at anbefale som en nyttig og praktisk Bog for den, der vil vide lidt om Aakjærs Liv og Værker.“ („Tiden“.)

K. K. NICOLAISEN:
JEPPE AAKJÆR.

EN LILLE BIOGRAFI OG KARAKTERISTIK.
MED ILLUSTRATIONER.

75 Øre.

JOHANNES V. JENSEN:

Danskere. 2 Kr. 75 Øre.

Ejnar Elkjær. 3 Kr.

Den gotiske Renaissance. 3 Kr.

Intermezzo. 2 Kr.

Digte. 2 Kr.

Himmerlandshistorier I—II. 4 Kr. 50 Øre.

Himmerlandshistorier III. 2. Oplag. 3 Kr. 50 Øre.

Kongens Fald. 6 Kr. 50 Øre — ill. Udg. 3 Kr.

Madame D'Ora. — Udsolgt.

Hjulet. 5 Kr. 50 Øre.

Bræen. 4. Oplag. 4 Kr. 75 Øre. — Folkeudgave
75 Øre.

Skibet. 2. Oplag. 4 Kr. 50 Øre.

Singaporenoveller. 2 Kr. 50 Øre.

Lille Ahasverus. 2 Kr. 25 Øre.

Skovene. 3 Kr. — Bibliofiludg. indb. 9 Kr.

Myter og Jagter. 3 Kr.

Nye Myter. 1 Kr. 75 Øre.

Myter, ny Samling. 2 Kr. 50 Øre.

Myter, fjerde Samling. 3 Kr.

Den ny Verden. 4 Kr. 50 Øre.

Nordisk Aand. 2 Kr. 75 Øre.

Rudyard Kipling. 2 Kr.

